

РАЗВІВАЦЬ ПЛЁННЫЯ ТРАДЫЦЫІ

Надзвычай важная і высакародная прафесія рэжысёра — выхавальніца тэатральнага калектыву і творцы спектакля, патрабавальнага друга драматурга і чужага настаўніка актёра, амагара за камуністычную ідэянасць і дасканаласць майстэрства сцэнічнага мастацтва.

Беларуская рэжысура мае выдатныя традыцыі. Адна з асноўных тэатраў імя Янкі Купалы, драматург і рэжысёр Я. Мірочнік аздаў багата энергіі ўмацаванню творчых сувязей тэатра з нацыянальнай драматургіяй, выхаванню таленавітых актёраў, сцвярджаючы на беларускай сцэне героя-сучасніка, спектаклі на надзвычайна тэм, метаду сацыялістычнага рэалізму.

Плённа працавалі ў гэтым напрамку і іншыя майстры нацыянальнай рэжысуры. Так, напрыклад, К. Санікаў супрацоўнічаў з К. Крапівой, Э. Самуілёнкам, А. Макаёнкам, А. Маўзонам, К. Губаровічам спрыяўшы пашырэнню нацыянальнага свецкага рэпертуару на беларускай сцэне. Гэтай жа мэта служыла дзейнасць М. Міцкевіча, Я. Рахленкі, М. Кавязіна, У. Галубка і іншых майстроў.

Добрыя традыцыі развівацца і паліпалюцца лепшымі прадстаўнікамі нашай рэжысуры. Гэта правільна, у прыватнасці, у спектаклях, якія заслужылі высокую ацэнку грамадскасці ў дні сарагоддзя Савецкай улады.

Варта падкрэсліць станоўчы прыклад Я. Мазалеўскага — удумлівага выхавальніка маладога актёрскага калектыву тэатра юнага глядача і адрываўніка новых беларускіх драматургаў, першыя п'есы якіх удала паставілі на сцэне. Асабліва паказальны ў гэтым сенсе спектакль «Парафіт-кветка» (аўтар І. Коза). Я. Мазалеўскі паставіў таксама першыя п'есы А. Гутковіча і У. Хаанскага «Юныя месціны», Я. Пасава «Аркады Жыгалкі». На сцэне тэатра юнага глядача, галоўным рэжысёрам якога з'яўляецца Я. Мазалеўскі, у новым сезоне будзе паказаны прэм'еры спектакляў на першых п'есах А. Вольскага і П. Макаля «За лясамі драмычымі», І. Шамкіна «Не верце цішыні».

Значных поспехаў у сезоне 1957 і 1958 гадоў дамагліся таксама М. Співак, Б. Эры і некаторыя майстры абласных тэатраў. Іх рэжысуру вызначае добры густ, багатая творчая культура, умение глыбока раскрыць мастацкую індывідуальнасць актёраў, плёнае супрацоўніцтва з жаратарамі і кампазітарамі. Гэта рэжысёры-наватары, але іх творчы пошукі грунтуюцца на трыялнай аснове рэвалюцыйнай драматыкі, рэалістычнага мастацтва. Рысы рэжысуры, характэрныя для спектакляў майстроў, асабліва глыбока і поўна праявіліся ў пастапоўцы спектакляў «Антымістичная трагедыя» (М. Співак); «Ліса і вінаград» (Б. Эры).

Асабліва ўхваленая заслужоўва творча работа беларускай рэжысуры (Я. Рахленка, А. Сібіньшчына, В. Шуга і іншыя) з актёрамі над усабеленнем велічнага вобраза Уладзіміра Ільіча Леніна.

Целыя годкі знайшла ўдумліва праца рэжысёра-педагога тэатральна-мастацкага інстытута Д. Арлова ў сцэнічнай трактоўцы класічнай п'есы М. Горькага «На дне». Малады актёр — выхавалец Д. Арлова — добра напавіў творчы калектыв у рэспублікі.

Нажалі, мінула асенне-зімовы сезон быў характэрны не толькі творчымі ўдачамі. Так, напрыклад, п'еса «У бітве вялікай» А. Маўзона не знайшла дастаткова глыбокага ўвасаблення ў Гомельскім абласным тэатры ў значнай меры з прычыны слабейшай майстэрства ў пастапоўшчынак М. Ульянова. Заслужоўваць больш дасканаласць спячкінага прачытання п'есы «Святло з Усходу» П. Лябкі і «Людзі і д'яблы» К. Крапівы, чым гэта ўдалося зрабіць рэжысуру тэатра імя Якуба Коласа.

Сур'ёзна ідэяны і мастацкія хібы, якія вызначыліся ў рэпертуары тэатра імя ЛКСМБ (Брэст), былі ў значнай ступені вынікам невысокай творчай кваліфікацыі і непатрабавальнасці да сябе галоўнага рэжысёра І. Манухіна. Яна аказалася незольнай узамачыць калектыв. Рысы бегутасці ёсць у асобных работах рэжысёра Гродзенскага тэатра А. Геранішчына.

Сур'ёзна пратэставіць ёсць і да рэжысуры тэатра імя Янкі Купалы і тэатра імя М. Горькага.

Надта зацінялася ў купалаўцаў рабо-

та над п'есамі К. Крапівы «Людзі і д'яблы» і «Баралеўскі гамбіт» Я. Васілёнка. Рэжысура Акадэмічнага тэатра не знайшла ў мінулым сезоне разам з драматургам А. Макаёнкам задавальняючага ў ідэяна-мастацкіх адносінах вырашэння на сцэне п'есы «Каб людзі не журылі». Не правільна на гэты раз належнай прычынасці і мастацкі савет тэатра, які даволі пасіўна паставіў да творчай працы рэжысёра.

У многім не задавальняла за апошні час і дзейнасць былога галоўнага рэжысёра тэатра імя М. Горькага В. Федарова, якому часта зраджываў густ у складанні рэпертуару і асабліва ў стылі яго сцэнічнага ўвасаблення. В. Федароў вельмі мала рабіў для таго, каб выхоўваць творчы калектыв на лепшых узроўнях савецкай, у прыватнасці, беларускай драматургіі, сур'ёзна не клапаціўся аб расце мастацкай культуры і майстэрства актёрскай моладзі. Красамоўны прыклад недастатковай увагі да ідэянага зместу рэпертуару — спектакль «Пар Патап», паставіўшы В. Федаравым.

Неўзабаве пачнецца новы тэатральны сезон юбілейнага года. Небагата часу засталася да паказу кастрычніцкіх прэм'ер. Набліжэння і тэрмін падрыхтоўкі спектакляў, прысвечаных сарагодддзю Савецкай Беларусі. Між тым, многія тэатры ледзь катэгоўна не вырашылі, з якім рэпертуарам яны сустрэцца ўсенароднае свята.

Зразумела, што асноўнымі ў рэпертуары павінны быць творы на тэмы нашай сучаснасці.

А галоўная лінія развіцця заключаецца ў тым, — гаворыць М. С. Хрушчоў, — каб літаратура і мастацтва былі забуды непарушына звязаны з жыццём народа, праўдзіва адлюстроўвалі багаты і разнастайнасць нашай сацыялістычнай рэалінасці, ярка і пераканаўча паказвалі ялікую пераўтваральную дзейнасць савецкага народа, высакароднасць яго імкненняў і мэт, высокі маральныя якасці».

Поруч з аргінальным новым рэпертуарам, варта было б падумаць і пра ўзнаўленне на сцэне лепшых твораў беларускай савецкай драматургіі, якія раней атрымалі прыхільную ацэнку глядача і цяпер ужо сталі на сутнасці класічнымі.

Выключная роля ў творчым поспеху юбілейнага спектакляў, у падрыхтоўцы належнага рэпертуару да вялікай усенароднай урачыстасці належыць нашай рэжысуры. Міністэрства культуры БССР у апошні час зрабіла захады ў мэтах умацавання рэжысёрскай кадры тэатраў рэспублікі. Значнай крыніцай у гэтай галіне з'яўляецца таксама рэжысёрскае аддзяленне тэатральна-мастацкага інстытута, якое адрываецца ў новым навучальным годзе.

Неабходна дамагацца нараджэння спектакляў, багатых зместам, камуністычнай ідэянасцю, характэрных плённых рэжысёрскіх фантазій, свежасцю і зграбнасцю форм, жанравай разнастайнасцю.

Нельга забывацца на тое, што аб таленце рэжысёра, яго культуры і індывідуальным пошукі грамадскасць у першую чаргу мяркую на яго аздольнасці ахоўваць і выхоўваць нацыянальныя таленты ў драматургіі і на сцэне, сярэд кампазітараў і мастакоў-жаратарараў. Спраўду рэжысёр — гэта творца з грунтоўнай адукацыяй, няатарскай думкай, чалавек, які горача любіць сваю прафесію і аздольны знаходзіць у нашым жыцці найбольш значныя і істотныя рысы.

Рэжысура, на думку К. Станіслаўскага, — «дакладная навука», а «сталец» — гэта ўменне працаваць. Спраўду гэтыя майстры прафесіі арганічна спалучаюць глыбокія веды і яркі самабытны талент. Рэжысёр — не абякавы тлумачальнік драматычнага твора, сутрача рэжысёра з драматургам павінна нагадваць спатканне двух патаў — творцаў, якія ўзабагачаюць адна аднаго.

Наша рэжысура павінна дамагчыся, каб сцэнічныя творы, якія будучы паказаны ў дні усенароднай урачыстасці, былі асабліва зместаўнымі. Вырашэнне такой задачы перш-на-перш залежыць ад якасці драматургіі, але ў такой жа ступені і ад культуры і майстэрства рэжысёра-пастапоўшчынак. Менавіта таму павышэнне ідэяны і аэстэтычных крытэрыяў у падрыхтоўцы юбілейнага рэпертуару — важнейшы і высакародны абавязак беларускай нацыянальнай рэжысуры.

ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАІЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕННИКАУ БССР

№ 61 (1283)

Серада, 30 ліпеня 1958 года

Цана 40 кап.

НАСУСТРАЧ 40-ГОДДЗЮ БССР

Гэта было ў Навасёлках

Звычайная палеская вёска Навасёлкі. У густой зеляніне разгалітых дрэў, што стаяць паабодкі вуліц, хаваюцца сялянскія хаты. На стрэхах сям-там у шырокіх гнёздах пераступаюць з нагі на нагу бусьлякветы. У блакітнай вышыні заліваюцца нястомныя краўкі.

Так было і тады, дваццаць пяць год назад. Таксама сьпявалі жаўранкі, клекаталі даўногія бусьлі, ціха шапанска лісце разгалітых дрэў. Стаялі спякотныя дні, парныя ночы.

Але ў сэрцах людзей не было спакою. Лепшая зямля вакол Навасёлкаў належала памешчыкам ды асаднікам. За золты ды за кварцы кіслага малака гаравалі сяляне на чужым полі.

Была, як настане вясна, — расказваць пажылыя людзі, — дык да глыбокай восні рукі спачынуць не ведаюць. То ў маітку Валіцкага, то ў Патонкага. Колькі было паняверы над чалавекам. Прыгадаеш цяпер тое — жудасна становіцца.

Велізарным цяжарам клаліся на сялянскія плечы роўныя падаткі. Раслі ядзюмі і секвестратары забралі за іх апошні каптан. Славуці палескі ваявода Костак Барынікі загадаў пры спяганні падаткаў ужываць самыя жорсткія сродкі, не зважаючы на матэрыяльнае становішча палцельшчыкаў.

Народ гібеў у цэмы. Замест школы ці бальніцы ў цэнтры вёскі «груганом насупленым» высіліся панскі пастураўнак, абройны кулак тых, хто лічыў Заходнюю Беларусь сваімі «веходнымі краямі».

І вое прыгнечаныя панамі працоўны народ рушыў на барачоў...

Нібы тупішка на прадвесні прыляцела пад наваасёлкаўскіх стрэці добра янавіна: паўстала сяліне Ропчыцкага павету на Кракаўшчыне. З вусяў і вусяў перадаваліся хвалючыя весткі па вёсцы, напавяла сэрца трывогай і надзеямі. Сабраўшыся дзе-небудзь у хатце ці на прыбэ, сяляне ціхаватары паміж сабой.

— Чулі, краўкавікі ўжо ўзяліся? — І нам няма чаго сядзець, рукі скаляшны!

— Над ляжачы камень вада не цячэ... — Каб гэта разам — яно было б амчэй!

Больш аспярожныя пацельвалі бячамі: — Яно так то так, але ў паноў, браце, сіда...

Людзі спрачаліся, меркавалі. Кожнаму хацелася ўстаць і сказаць, выказаць думку. Тут жа быў і хто-небудзь з мясцовых камуністаў. Чыталі пакаменчаныя лістоўкі, што павіталі ў многіх руках. Сяляне слухалі вельмі уважліва. Дык вое яно што! Камуністычная партыя Заходняй Беларусі клыча змагацца за зямлю, супраць падаткаў, за свабоду толку. Даволі паку!

А тут новая чутва... І радасная і трывожная. Паднялася суседняя Яліўска. Сяліне прагналі секвестратараў і паліцэйскіх, якія прыхалі забіраць за падаткі кароў. На другі дзень у вёску ўварвалася армія карнікаў і пачалася пацыфікацыя (уціхаміроўка). Раўношаны і адкрытыя тыпы ў сінх мундзірах разбуралі стрэхі, білі ваюны і посуд, ламалі печы, абіваілі газы мукі, катавалі старых і дзяцей. Тры дні ў Яліўсцы стаяў стог і плач. Мудрагелістае замжэнае слова «пацыфікацыя», нібы чорная здань, няслася над палескімі вёскамі. Навасёлкі яшчэ больш захвалываліся, заганялі:

— Дойдзе чарга і да нас! — Нельга маўчаць! — Трэба абараняцца!...

...Цёмная жніўская ноч. Паветра напоена прыемным жытнім пахам. На небе міргаюць зіхалівыя зоркі. Ціха вакол... І раптам... тупат ног... Што гэта? Куды ў такую пару ідуць людзі? Многа іх, не менш ста чалавек. У лапцях, у шырокіх світках. Ідуць сяліне з Навасёлкаў, Паўлопаля, Даравесіч. Ноч, цемь, але людзі добра ведаюць дарогу да асадніка Казімежа Кеенекага. Вое і асада. Аспярожна па-стугалі ў дзверы.

— По тагэго? — абурана крыкнуў праз акно Кеенкі.

— Ачыняй, панок! Скончылася ваша

папананне! — крыкнуў нхтэ з натоўпу. У хатце пачулася мітусня і беганія. Ад-некуль з закутка асаднік крычаў:

— Разыходзіцеся, хамы, бо бондэн стшылялі!

У адказ на пагрозу сяліне пачалі біць асадніцкіх ваюны, уламавалі дзверы. Зра-зумешы, што тут нікога не спалохаеш, Кеенкі заскуголіў:

— Панове, таварышы, я тут не вінаваты! Мые ўлада прыслала на гэтых кры-сы. А зброя — вое зна... — і аддаў ві-тоўку, шаблю і сядло.

Забраўшы з сабою Кеенекага, паўстанцы напаваліся да другіх асаднікаў. Там клопаты было ўжо менш. Цяпер «ператрагаворы» пачынаў сам Кеенкі:

— Атверай, пане, ніц не бондэ! Паўстанцы забіралі зброю і загадалі асаднікам:

— А цяпер, паночкі, марш з нашай зямлі! Каб і духу вагата тут не засталася! Яна?

— Так ест! — па-панену рапартавалі перапахонаны асаднікі. А потым хрысцілі і шапталі: — Матка боска! По се дзе?

У гэты самы час другая група паўстанцаў на чале з Аляксандрам Блейанам і Хвядарам Альшчэўскім зайзята пілавала телеграфныя ступы на лініях Навасёлкі — Кобрыні і Навасёлкі — Дзівін. У начной цішыні моцна шоргалі пілы, пазычанія ў Піліпа Грыцкука і Антона Дзем'янюка. Надрозныя ступы адны за другімі падалі на дарогу і сяліне, пераскакаючы драты, са злосцю гаварылі:

— Цяпер вы ў нас, паночкі, паскача-це...

Апоўначы першая група паўстанцаў увайшла ў Навасёлкі і акружыла пастураўнак, дзе знаходзіўся камандант Дамброўскі, некалькі паліцэйскіх і саркатар гімы. Стук-ваць у дзверы пачаў ішоў Кеенкі.

— Пане каманданце, — казаву ён, — Атверай, пан. Улада наша, тэго, сканчы-лася...

Дамброўскі кінуўся да тэлефона, але лінія была папсавана. Тады загадаў акрыч-агоны. Паўстанцы не засталіся ў даўгу і на паліцэйскі агонь адказалі дружнай страля-ніцай. Загаварылі аброчы, старыя віноўкі, рывальеры. Над глухой палескай вёскай шуганула поўныя народнага паўстанца. Да-ведзенны да роспачы, людзі скапіліся за зброю, хоць зброя гэтай білы і небагата. Яны стралялі ў панскі пастураўнак, і іх абалелыя сэрцы напавяліся гартам, а рукі моцна сціскалі віноўкі. Вое яна адпала за вое пакуты! Настаў доўгачаканы час!

Сяліне вырашылі ўзяць пастураўнак, а потым шматлічым натоўпам рушыць на маёнтак Малачэўскага па хлеб да галадаю-чых, аддуць паіцы на Брест і разам з ра-бочымі ўстанавіць сваю ўладу.

Перастрэлка цягнулася да світання. Ужо выйшлі патроны, а пастураўнак не здаваў-ся. Тады нхтэ крыкнуў:

— На Малачэўскага, таварышы!!!

Праз момант кулак пастураўнак не заста-лося ні аднаго чалавека. Сяліне срабавалі арганізаваць даманстрацыю ў маёнтак Вульскага. Але было позна. На дарогах і ў вёсках Кобрыншчыны з'явіліся ўзмоцненыя атрады карнікаў, і паўстанцы пачалі ад-ступаць. У Навасёлках і суседніх вёсках лютвала крынавая пацыфікацыя. Ішоў

над Палессем узняўся стог і плач ската-ваных людзей...

— Устаць, суд ідзе!..

Ішоў другога верасня 1933 года. Ішоў ваенна-палівы суд у Кобрыне. На лаве абвінавачаных сядзеў Рагіна Каплан і воем сяліна з Навасёлкаў і Паўлопаля — Іван Івановіч, Рыгор Цімашчук, Раман Мацюк, Іван Кіцель, Самён Каловіч, Аляксей Гузюк, Лявон Багдановіч і Васіль Ніканчук.

Судзі ў чорных тогах, насупленыя, нібы крумкачы, злосна пазіралі на гэтых незы-чайных палешукоў у лапцях і шырокіх світ-ках, з худымі запалымі тварамі. «Дык вое хто парываўся штурмаваць найбене-ішоў Рач паспаліту! Гэтыя хамы хателі завесці большавіцкія парадкі. Пачакай-це ж!»

І шчы ішоў прапэс, а ў кобрынскай турме паны ўжо майстравалі дзенькі шы-беніц. У бяспынныя ночы аршытанавы чулі за сцяном стук сякера і шорганне піл...

— Ніколі не забудзь тых дзён, — рас-казвае Васіль Ніканчук, які ішоў прапэс старэйшай Навасёлкаўскага сельпо. — Мы ведалі, што ў Кобрыні прыхаў ужо і кат Мацвееўскі!..

Над галавам дзевяці адважных вісела спізкая гадзюка-пятля... Колькі ў тых дні чалавек перадаў! Хацелася яшчэ варыцца ў свае Навасёлкі, сустрэцца з роднымі, глянучы, як узыходзіць сонца. А за тур-можнымі сценамі стукалі сякеры, шоргалі пілы...

І ўсё ж паўстанцы не схілялі галоў перад круціфіксам, што стаяў на судзейскім стале. Яны ведалі — праўда на іх баку. Іх напхнула мужная Рагіна Каплан.

— У вас я нічога не прапую, — кінула яна насупленым судзіам. — Мы змагаліся за праўду і гэтая праўда пераможа. Будзе свята і на нашай вуліцы!

Судзі глядзелі на іштупілу, скатана-ную жанчынчу, на простых палескіх му-жыкоў і не маглі аразумець — адкуль у іх гэтая сіла і гарт.

А пад шырымі світанымі біліся мужныя сэрцы. Людзі пералі — ў справядлінасць свое справы, Верылі і ведалі, што яны не адны, што з імі мільёны!..

У тых дні ЦК КПЗБ амаль штодзённа звачоўнаўся з палымнымі заклікамі да камуністаў і камсамольцаў, да ўсіх пра-цоўных Заходняй Беларусі:

«Таварышы! Акупацыйны ўрад рытуе крываваю расправу над дзевяціма рэвалюцыйнымі барачытамі за вызваленне рабочых і ся-лян... Узмоцнім барачоў па прыкладу ге-раічных бабў пралетарыята Заходняй По-льшчы, Заходняй Украіны і ўсёй Бел-арусі!»

Акупацыйны ўрад рытуе крываваю расправу над дзевяціма рэвалюцыйнымі барачытамі за вызваленне рабочых і ся-лян... Узмоцнім барачоў па прыкладу ге-раічных бабў пралетарыята Заходняй По-льшчы, Заходняй Украіны і ўсёй Бел-арусі.

Ніхай па ўсёй краіне раздацца магутны голас абурэння і пратэсту пралетарскіх і сялянскіх мас!

І на гэты заклік узнялася магутная хваля пратэсту.

Выступалі рабочыя Ліды і Беластока, сяліне Слонішчыны і Пружаншчыны, усе, хто быў над панскай няволя!

— Свабоду кобрынскім героям!

Апошні дзень працэсу... — Устаць, суд ідзе!..

(Заканчэнне на 2-й стар.)

Прапагандысты кнігі

Парада культасветработнікаў Васіліш-каўскага раёна была надзвычай актыўная. Абмяркоўвалася пытанне аб давадзеным кнігі да кожнай калгаснай самі. Было многа гарачых спрэчак. Адым выказвалі ўпэўненасць у тым, што кнігу могуць чытаць у кожнай калгаснай самі ў самым недалёкім будучым, іншыя сьвярджалі, што гэтую работу трэба пачынаць толькі ў перадавых раёнах, дзе пераважаюць калгас-мільянеры, а не ў Васілішкаўскім.

Тым не менш, на нарадзе вырашылі ўзяцца за гэтую справу.

Свае абяцанне васілішкаўскія культас-ветработнікі паспяхова выконваюць. Што ж садейнічала поспеху ў гэтай важ-най рабоце? Перш за ўсё, складанне адзі-нага плана бібліятэчнага абслугоўвання насельніцтва. Задача плана — каардына-цыя дзейнасці разнастайных тыпаў бі-бліятэк. Ужо ў часе складання плана вы-явіліся «вузкія месцы». Так, некаторыя старыя калгасы не хателі адрываць пункты выдачы кніг і перасоўкі ад сваіх бібліятэк.

Старшыні Першамайскага, Шайбакпольскага, Нарашанскага сельскіх саветаў адмаўляліся падарваць больш зручныя паміжкіны для бібліятэк і хат-чытальняў. Работнікі раённай бібліятэкі і аддзела культуры прынялі ўсе меры, каб нічога не перашкаджала выкананню на-значаных мерапрыемстваў.

Вое, напрыклад, бібліятэкі калгаса імя Коласа, «Рассвет» і «Заря» налічвалі ўсяго толькі па 200—300 кніг. Старшыні гэтых калгасаў не адпускалі сродкаў на набыванне кніг. Давалася сур'ёзна па-тур-тарыць з імі. У выніку бібліятэкі гэтых калгасаў папоўніліся новай літаратурай. Апрача таго, у калгасе імя Я. Коласа вы-рашылі на пасаду бібліятэкара ўзяць аду-каванага чалавека.

Адны план бібліятэчнага абслугоўва-ння даваў дакладнае ўяўленне аб стані-

шчы спраў у раёне. Згодна гэтага плана, насельніцтва павінна абслугоўвацца 88 бібліятэкамі раёна.

Але перш чым прыступіць да гэта вы-канання, раёны аддзел культуры правёў спецыяльную нараду. Удзельнікі яе адо-былі многія прапановы культасветработні-каў, а таксама дапамагалі ўдакладніць колькасць двароў у раёне населеных пунктаў.

На чарговым семінары культасветработ-нікаў былі вывучаны метады складання спісаў чытачоў. І вое спісы былі гатовы, і работнікі культуры ўзяліся за справу. Раённая бібліятэка адна з першых так арганізавала работу, што кнігу пачалі чы-таць у кожнай калгаснай самі. Цяпер ра-ботнікам бібліятэкі прадставілася магчы-масць дапамагчы сваім таварышам на вё-сцы.

Сельская інтэлігенцыя і чытачы біблі-ятэкі, выступаючы на справядлівых схо-дах, уносілі вельмі слушыны прапановы. Плённа прадаваў савет раёйнага аддзела культуры. За апошні час на яго пасад-жэння абмяркоўваліся пытанні аб рабо-це Вайшчучоўскай і Гурафальскай бі-бліятэк, Артышоўскай хаты-чытальні, Пер-шамайскага сельскага Дома культуры і інш. На семінарах, арганізаваных раённай бібліятэкай і аддзелам культуры, пра-пагандысты кнігі пазнаёміліся з вопытам ра-боты перадавых сельскіх бібліятэк.

Валікае значэнне ў справе звадзнення кнігі да кожнага калгаснага двара мела нацёртая сесія Васілішкаўскага раёйнага Савета, якая заслухала пытанне аб рабо-це сваіх культасветустановаў. Сесія раіла скарыстаць у якасці сродкаў для прапа-гандысты кнігі раённую газету «Ленініскі шлях» і абавязала рэдакцыю ўключыць у гэтую работу. Пасля сеціі газета «Ле-нініскі шлях» сістэматычна публікавала на-тэрыялы.

Уся краіна радасна адзначыла Дзень Ваенна-Марскога Флота СССР. На пра-прыемствах, ва ўстановах праводзіліся да-клады і гутаркі аб ваенна-марскіх сілах нашай краіны. У парках і скверах адбылі-ся масавыя гуляны, прысвечаныя гэтай даце. А ўвечары, калі спусціўся змрок, ад-быўся артылерыйскі салют.

На здымку: салют у Мінску, прысвечаны Дню Ваенна-Марскога Флота СССР.

Фота У. Крука.

Эстонскія бібліятэары ў Беларусі

Работнікі раённых бібліятэк братняй Эстоніі пажадалі наведваць культасветустанова Беларусі, каб пазнаёміцца з работай бібліятэк, абмяніцца вопытам. Нядаўна эстонскія госці прыхалі ў Мінск. Тут яны наведвалі бібліятэкі імя Я. Купалы, імя М. Астроўскага, пабывалі ў Дзяржаўнай бібліятэцы імя У. І. Леніна, дзе пазнаёмі-ліся з работай аддзелаў. Іх цікавілі пы-танні камплектавання, апрацоўкі кніжнага фонду, давадчана-бібліятэчнай работа.

Гэта было ў Навасёлках

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Старшыня суда хрыплым голасам пачаў чытаць: «Ад імя Рэчы паспалітай...»
 У зале стала напружаная цішыня. А старшыня, не спяшаючыся, бубніў аб «най-яснейшай Рэчы паспалітай». Ён прыгаварыў на папярэднім заняванні, а справа Рагіны Каплан была перададзена на разгляд азначанага суда.

Намыленыя пелі ката Маціўскага прышліся паклаці ў чамадані...
 * * *

Даўно гэта было. Але і цяпер Раман Міцюк, Васіль Нівачук, Канстанцін Грабэйла, Антон Рогач часта збіраюцца разам і ўспамінаюць справы даўно мінулых дзён. Да іх прыходзіць і другі ўдзельнік наваасёлкаўскіх басу.

— А памятаеце, хлопцы, як прасліся асіднікі?
 — А як крычаў пракурор?
 — А памятаеце...
 І як шкада, што многія «кобрыны» не вярнуліся з турмаў, а некаторыя ажалілі свае галовы ў балях з нямецкімі захопнікамі. Жывыя ўспамінаюць сёння пра іх добрым словам. Слава вам, дарогія сябры! Тое, ад чым вы бяліцца марылі ў камерах-адзіночках, здзейснілася!

Паглядзі навокал, таварыш! Святку свой дзень палескага вёска. Не тыя сёння і Навасёлкі. На былых памочніцкіх і асідніцкіх землях набрацца сіл калгас Іва Леніна.

— Мы жывём вялікай, дружнай сям'ёй,— гаворыць Антон Рогач. — Даўно перабраўны старыя межы, і вось цяпер пад буйным коласам хвалюцца шырокія нівы. Нашы, сапе, родныя!...

Калі празірае на сьвет,— то там, то тут мігваюць новыя хаты. Гэта перасліліся хутары. У цэнтры ўзвышэння будыць сельсавет і мясцовае радыёвуа. У Навасёлкі, Паўнопалі і іншыя вёскі радыё мае песьні аб новым жыцці.

Некалі людзі гаварылі:
 — Міньск? Гэта—там, за кардонам...
 А цяпер Міньск стаў бліжэй. Голас сталі роднай Беларусі, голас Масквы кожны дзень даходзіць у самыя далёкія куткі Палесся.

І хопь калгас яшчэ адстае ад лепшых у рэспубліцы, але ён расце, магне. У мінулым годзе з кожнага гектара ў сярэднім было атрымана 10,4 цэнтнера збожжа, на сё гектараў зямлі меі па 25,5 цэнтнера мяса...

Некалі прыгнечаныя людзі сталі гаспадарамі жыцця. Над Палессем узвыліся асіднікі.

У Паўнопалі загадчыкам пачатковай школы працуе Канстанцін Лявончыч Грабэйла. Яшчэ не стары, з добрай, вечна неспякаючай душой. У савецкія гады ён скончыў педвузчышча і зноў вярнуўся ў родную вёску. Пазнаўшы яго аднаасцючы. Чалавек, які прайшоў суровую школу панскіх турмаў, сядзеў тры месяцы ў адной камеры з Валіяцінам Таўлаем, ён з чыста юнацкім захваленнем выхоўвае новае пакаленне, вырошчвае на прышкольным участку маладыя сады.

Калі гутарка заходзіць пра мінулае, Канстанцін Лявончыч часта чытае вершы Валіяціна Таўлая:

Слежкамі-прасёлкамі выйшлі на дарогу,
 а на самакце — знекуды пайшлі!
 — Стой, куды паўзеш ты, гадзіна,
 а бізюгага, адлавай рэвольвер, стрэльбу адлавай!

І, палудушы, ціха дадае:
 — Вось так усё і пачыналася...
 У нядаўнім мінулым быў старшынёй калгаса ў Паўнопалі, а цяпер—вартунык па ахове калгаснага лесу Раман Міцюк.

Аб некаторых пытаннях музычнай адукацыі

У Гродзенскім музычна-педагагічным вучылішчы ў пачатку года адбылася сустрэча калектыву педагогаў з буйнымі выпускнікамі. Сустрэча даволіла выявіць недахопы ў вядзенні і метадах вучэбна-выхавальнай работы і наменіць шляхі дасягнення палепшэння падрыхтоўкі кваліфікаваных кадраў выкладчыкаў спеваў і музыкі для агульнаадукацыйных школ.

Вучылішча, створанае шэсць год назад, падрыхтавала ўжо звыш сотні выкладчыкаў спеваў і музыкі. У розных абласцях рэспублікі выхаванцы вучылішча выдзюць цяпер вялікую работу сярод школьнікаў, займаюцца распаўсюджваннем музычных ведаў у масах. Выхаванне на лепшых узорах народнай, класічнай і савецкай музыкі фарміруе ў слухачоў добры мастацкі густ, адаровым аэстэтычнай патрэбы.

За мінулыя гады вучылішча дабілася пэўных поспехаў у рабоце, аднак, тут хочацца спыніцца на пытаннях, вырашэнне якіх, на нашу думку, паспрыяе ўдасканаленню выхавальнай працы. Спецыфіка школьнай работы патрабуе ад выкладчыкаў спеваў і музыкі спецасабіліва, можна сказаць, універсальнай падрыхтоўкі. Спецыялісту вузкай прафесіі (вакалісту, інструменталісту) амаль немагчыма вырашыць усю разнастайнасць задач, якія высоўваюцца жывым перад агульнаадукацыйнай школай. Выкладчык спеваў і музыкі павінен добра валодаць голасам, мець дырыжорска-харавыя навыкі, трэба ведаць музычную літаратуру, у дастатковай меры валодаць фартэпіяна або баянам. Апрача таго, ён павінен добра ведаць склад аркестра народных інструментаў, мець практычныя навыкі ігры на інструментах струнных групы.

Задача агульнаадукацыйнай школы найбольш адпавядае падрыхтоўцы ў музычных вучылішчах і кансерваторыях спецыялістаў на дырыжорска-харавыя аддзяленні. Але і тут ёсць спецыфічныя асаблівасці, якія адносяцца аб'ём ведаў і ўмовы работы дырыжора-харавіка ад выкладчыка спеваў і музыкі агульнаадукацыйнай школы.

Правільна вырашыць праблему падрыхтоўкі паўнацінных выкладчыкаў магчыма толькі ў сістэме музычна-педагагічных вучылішч. Бада ж у тым, што ў нас, у рэспубліцы — толькі адно вучылішча з вельмі абмежаваным квантэнтам навучанцаў. Хутчэйшаму вырашэнню гэтай праблемы садзейнічала б арганізацыя культурна-педагагічнага Міністэрства культуры БССР музычна-педагагічных аддзяленняў, якія рыхтавалі б кадры выкладчыкаў спеваў і музыкі.

Адпавядаючы ў цэлым задачам агульнаадукацыйнай школы, выхаванне ў Гродзенскім музычна-педагагічным вучылішчы ўсё ж носьці на сабе сляды прынесенага звыку традыцыі. Гэта датычыць у першую чаргу тэндэнцыі асобных выкладчыкаў недазначыць спецасабіліваць профілю навучнай установы і працаваць так, як яны працавалі б у спецыяльных класах музычных вучылішч. У прыватнасці, такая тэндэнцыя выкладчыкаў індывідуальных класаў праяўляецца ў празмерным звышнормі вучэбнага рэпертуару слухачоў, калі з імі развучваюцца творы, не зусім даступныя для іх па мастацка-тэхнічных магчымасцях.

Навучная частка і метадычнае аб'яднанне многа працуе над тым, каб яма глыбей узагодніць амет і метады

навучанцаў з канкрэтнымі задачамі фарміравання кваліфікаваных педагогаў-музыкантаў. У сувязі з гэтым мы строга асуджаем тых, хто ідзе па шляху так званай «паскоранага метад» навучанцаў. Пры такім «метадзе» ўся работа над творам зводзіцца да вырашэння элементарных выхавальных задач.

Канкрэтная задача агульнаадукацыйнай школы — узбройць будучых выкладчыкаў спеваў і музыкі такімі навыкамі іры на інструментах, якія дазволілі б ім на дастатковым мастацкім узроўні веці інструментальнае суправаджэнне на ўроках спеваў, праводзіць пазакласную і культурна-масавую работу. Такая канкрэтная патрэба павіна вызначыць мэты і задачы інструментальнай падрыхтоўкі ў музычна-педагагічных вучылішчах, падкаваць педагагічныя прыёмы і метады, якія ўжываюцца ў ітуденнай вучэбна-выхавальнай рабоце, і, нарэшце, вызначыць аб'ём і амет вучэбнага музычнага матэрыяла.

Было б памылкай, аднак, меркаваць, што інструментальную падрыхтоўку будучых выкладчыкаў спеваў і музыкі трэба абмежаваць праходжаннем толькі твораў школьнага або дзіцячага рэпертуару. Абмежавацца толькі гэтым — значыць стаць на няправільны шлях. Выкладчык спеваў і музыкі павінен мець шырокі музычны круглагляд, дастаткова развіты мастацкі густ, пэўную выхавальную культуру, каб быць у стане вырашаць пытанні аэстэтычнага выхавання школьнікаў. А гэта магчыма толькі пры ўмове праходжання ў вучылішчы твораў, больш складаных па мастацкіх і тэхнічных якасцях, чым творы, прадугледжаныя вучэбнай праграмай агульнаадукацыйнай школы.

У той жа час не мець на ўвазе канкрэтнае будучай работы нашых выхаванцаў і рыхтаваць з іх спецыялістаў наогул — значыць згубіць рэальную перспектыву. Бо чатыры гады навучанца і многіпрадметнасць у падрыхтоўцы выкладчыкаў спеваў і музыкі звылі б усе яго выхавальныя навыкі да прайравання «нашпінгаванай» пад кіраўніцтвам педагога экзаменацыйнай праграмы. Толькі ўсебаковы ўлік фактараў, якія ўплываюць на фарміраванне паўнацінных спецыялістаў, дазволіць знайсці найбольш эфектыўныя педагагічныя метады.

Выступленні ўдзельнікаў сустрэчы дагчыліся і вучэбнага плана, які патрабуе неадкладнага перагляду. Так, план прадугледжана авалоданне іграй на адным са спецыяльных інструментаў — на фартэпіяна, скрыпцы і домы — і толькі. А практыка школьнай работы пераважае патрэбу ад выкладчыка ўмення валодаць баянам — сапраўды масавым інструментам.

Больш мэтазгодна было б, зыходзячы з патрабаванняў жыцця, пакаваць у вучэбным плане толькі два спецыяльныя інструменты—фартэпіяна і баян; скрыпку ж і асабіла домы вучыць як абавязковыя інструменты, веданне якіх было б неабходна вучням у іх наступнай рабоце па арганізацыі школьных аркестраў.

У вучэбным плане не прадугледжана стварэнне ў вучылішчы класа акампанемента. А ён вельмі неабходны будучым выкладчыкам, каб умець суправаджаць спеваў і музыкі. Былыя выпускнікі вучылішча скардзяцца, што ім прыносіць многа непрыемнасцей няўменне добра

акампаніраваць, хутка арментавацца ў тандэ. У новы вучэбны план трэба ўвесці ўрок па класу акампанемента, пачынаючы з трэцяга курсу.

Харовае дырыжыванне — адзін з асноўных прадметаў у падрыхтоўцы выкладчыкаў спеваў і і ён выносіцца да дзяржаўных экзаменаў. Здавалася б, такому важнаму прадмету павіна ахвядзіцца дастаткова часу, каб вучні глыбока засвоілі асновы дырыжорска-харавы майстэрства. Аднак на харовае дырыжыванне ахвядзіцца толькі 22 минуты ў тыдзень на аднаго чалавека. На нашу думку, на харовае дырыжыванне неабходна ахвядці не менш гадзіны ў тыдзень на чалавека.

На школьных ўроках спеваў рамаендуецца практыкаваць слуханне музыкі. Аднак адны прапануюць не займацца слуханнем музыкі на ўроках агульнаадукацыйнай школы, абмежаваўшы музычнае выхаванне толькі спевамі, а іншыя лічаць, што праграма музычных твораў даецца магчымаць вучням азнаёміцца з неўміручымі творамі музыкі. Працінікі слухання музыкі ў грамадзі спасылаюцца на тое, што гэта нібы даступна толькі музыкантам вялікай выхавальнай культуры і адукацыі не ніжэйшай кансерваторскай.

Мы ж лічым, што ўключэнне слухання музыкі ў праграму агульнаадукацыйнай школы паставіць музычнае выхаванне школьнікаў на больш трывалую аснову, будзе садзейнічаць глыбокаму азнаёмленню вучняў з рознымі з'явамі музычнага мастацтва. Разнастайную інструментальную, вакальную і аркестровую музыку, прадугледжаную вучэбнай праграмай, трэба перадаваць пры дапамозе пласцінак і магнітафоннай стужкі. Гэта самы рэальны і найбольш кваліфікаваны спосаб азнаёмлення вучняў з музычнымі творамі. Школам зусім даступна мець у сабе радыё і магнітафон. Пласцінкі можа заказваць Міністэрства асветы на прадпрыемствах гуказапісваючай прамысловасці, каб кожная школа была забеспечана камплектам пласцінак па ўсіх тэмах вучэбнай праграмы. Апрача таго, з дапамогай радыёпрыёмніка і магнітафона можна зрабіць запісы патрэбных твораў. Для гэтага выкладчыку трэба толькі ўважліва сачыць за радыёпраграмамі.

Слуханне музыкі на ўроку спеваў павіна цесна сплываць з жывам, палымым словам настуўніка. Гутарка ідзе не аб перакладзе пэтычнай мовы музычных вобразаў на мову прозы, а пра слобную перадачу настуўнікам вопыту аэмацыянальнага ўспрымання сваім вучнем. Гэта даецца магчымаць, не вулгарызаваючы амет музычных твораў, найраваць перажыванні вучняў у патрэбнае рэчышча.

Наспела неабходнасць напісаць і выдаць кнігу для чытання па музыцы для вучняў сямігодных і сярэдніх школ. А ў дапамозу вучням пачатковых класаў можна выпусціць музычны буквар. Кніга для чытання па музыцы павіна ў даступнай форме знаёміць вучняў з рознымі напрамкамі ў музычным мастацтве, з біграфіямі выдатных кампазітараў і выканаўцаў, паказваць узаемаузвязь музыкі з іншымі з'явамі мастацтва і культурынага жыцця народа.

Праблему падрыхтоўкі выкладчыкаў спеваў і музыкі для агульнаадукацыйных школ органы асветы могуць вырашыць толькі пры падтрымцы Міністэрства культуры БССР. Яно павіна дапамагчы ў камплектаванні вучылішч кадрамі высокакваліфікаваных спецыялістаў-музыкантаў. Нам неабходны два выкладчыкі па класу фартэпіяна, адзін — па баяну, па тэорыі і сал'феджы, па харавому дырыжыванню. Мы просім, каб Міністэрства культуры БССР удлічала нашу патрэбу ў педагагічных кадрах.

В. ЧЭКІН,
 выкладчык Гродзенскага музычна-педагагічнага вучылішча.

Гастролі опернага тэатра

Па старонках газет

Летнія гастролі Беларускага тэатра оперы і балету прайшлі з поспехам у Калініне і Ленінградзе.

На старонках друку змешчаны рэцэнзы, артыкулы-агляды, інфармацыя аб творчых сустрэчах артыстаў з глядачамі.

Кампазітар В. Крукаў (Ленінград) станаўча азнамі оперны спектакль «Дзвючына з Палесся», майстэрства кампазітара Я. Шкоцкага, дырыжора Я. Любымова, многіх салістаў, рэжысура і мастака.

З прыхільнасцю паставіліся калінінцы да спектакля «Князь Ігар».

У калінінскай абласной газеце рэзюмен Л. Руханкін, ухваляючы працу тэатра над операй «Дзвючына з Палесся», пахваліўшы спосаб саліста А. Генаралава ў галоўнай партыі.

«Драматычнае і вакальнае майстэрства», гаворыць аўтар рэцэнзіі, — дала магчымасць А. Генаралаву ў развіцці вобраза «Дзвючыны».

Выканаўшы зроблены і крытычнымі зваўмі.

«Да недахопаў вакальнага боку выканання партыі трэба аднесці такія моманты, як залішняе ўтрыроўка, вібрацыя ў велькіх рэгістрах і недастаткова плавныя пераходы з верхняга рэгістра ў ніжні».

Станоўчы водук далезны і аб выкананні А. Барсуковай

партыі Тамары. Л. Бражнікам — старога князя Гудала, С. Удвічкічам — лірчынага вобраза Санадала.

«Пра пастаноўку спектакля ў цэлым (рэжысёр Ул. Шахрай), — заключае аўтар, — можна сказаць — як аб творчай удачы тэатра».

З грунтоўным артыкулам аглядам пад назвай «На балетных спектаклях Беларускага тэатра» выступілі на старонках «Ленінградскай правды» дырыжор тэатра оперы і балету С. М. Кірава — Ю. Гамалея.

Аўтар выдзю творчую размову аб спектаклях «Князь-воева» і «Блакітым Дунаем».

Музыка балету «Князь-воева», гаворыць рэцэнзент, — «напісана народным артыстам БССР В. Залатаровым у духу добра засвоенай традыцыі рускай класічнай музычнай школы. Яна нагадвае сваёй імтаншанай малае творы Рымскага-Корсакава, Лядова, Глазанава. У музыцы, кваліфікаванай і малаўліччя аркестраванай, шырока выкарыстаны нацыянальныя беларускія мелодыі, асабіла ў масавых танцах. Музыкальным характарыстыкам дзючых асоб вобразаў і выразнасцю».

Ю. Гамалея спектаклю «Блакітым Дунаем».

«Балетмайстар Беларускага тэатра, народны артыст БССР С. Дрэчын, — гаворыць аўтар артыкула, — здолеў перадаць у пастаноўцы балету жывую атмасферу, арыямт влохі панававання велькіх вальсаў. Яму удалося стварыць жывым вобразам галоўных дзючых асоб, усебакова акрэсліць і агуравальны персаняжы. Ён з густам дэставіў сабыня і масавыя танцы».

Адзавана ўдалае выступленне маладых артыстаў А. Карэзнікавай у ролі Франціска і В. Давыдава ў партыі кампазітара Ф. Франца, Л. Ражанавой і Г. Мартынава ў тырольскім танцы.

«Маладая танцорка Карэзнікава, — піша аўтар артыкула, — якая нядаўна скончыла Ленінградскае харэаграфічнае вучылішча, мае ўсе далезныя для выканання партыі Франціска — неабходную танцавальную тэхніку, лёгкасць, акцёрскае абяанне, дакладнае адчуванне вобраза, які яна ўвабляе. У танцах Карэзнікавай асабіла вабіць вялікая пластычнасць рухаў, гнуткасць».

Спектакль «Блакітым Дунаем», сведчыць «Ленінградская правда», «вельмі цёпла сустрэты ленінградскімі глядачамі».

Значная увага аддадзена ў артыкуле майстэрству салістаў у гэтым спектаклі.

«Артысты, якія заняты ў вальсе, — адзначае Ю. Гамалея, — пакідаюць у сваёй большасці добрае ўражанне высокай харэаграфічнай культурнай выканання. Найперш хочацца адзначыць народную артыстку БССР Л. Ражанаву, якая стварыла чыста дзючовае абічча Надзеі. А спектаклі І. Дароніна знайшлі сямейна і яркія акцёрскія фарбы для ўвабляльнага вобраза Знахаркі».

Аўтар спыняецца таксама на творчых удачах М. Шаваа ў партыі Васіля і Т. Караваявай ў вяршыні Русалкі. Выключна павяла заслужыла мастацкае афармленне спектакля, якое зроблена С. Нікалаевым.

Разам з тым Ю. Гамалея дакарае балетмайстра К. Мулера за тое, што ён «мала выкарыстаў элементы танцавальнай музыкі першай карціны», і за перабольшанне ўвагі да пантэмімы. Гэта, на думку майстэра, адмоўна адбілася на майстэрстве ўсяго спектакля. Няма арганічнай сувязі паміж карцінай сцю Васіля і Надзеі з галоўнай тэмай спектакля.

Асабіла добрую азімку даў

У Оршы на вуліцы імя Леніна пабудаваны ў гэтым годзе новы будынак для бібліятэкі імя Пушкіна, якая ўваляцца адной са старэйшых бібліятэк у рэспубліцы.

На здымку: новы будынак гарадской бібліятэкі ў Оршы.

Фотакроніка БЕЛТА.

Баявы жанр літаратуры

Перад'вдаўская трыбуна

Няма патрэбы даказваць права нарыса называцца адным з відаў мастацкай літаратуры. Гэта ісціна. І калі яшчэ часам сустрэкаюцца людзі, што імкнучыся аддзяліць нарыс ад мастацкай прозы, лічачы яго ніжэйшым жанрам літаратуры або проста хронікай пэўных фактаў і падзей, дык сама практыка развіцця літаратуры абявае такія сурдэжні. І ў нашай класічнай спадчыне, і сярод адбыткаў многаназнальнай савецкай літаратуры можна знаваць нямаля нарысаў, якія вызнаюцца высокімі ідэяна-мастацкімі якасцямі і таму пра гадзі не традыцыйна шчыкацца, не змываюцца хвалямі бурнага жыццявага акіяна.

За апошнія гады Белдзяржвыдавцтва выпусціла кніжкі нарысаў Янкі Брыля, Антона Бяленіча, Міколы Сергіевіча і інш. Усе гэтыя нарысы спачатку публікаваліся ў перыядычным друку. Накуль яны выдваліся асобнымі кніжкамі, праходзіў значны час. Аднак жа чытач сустрэў кніжкі прыхільна, выданне іх з'явілася карыснай, патрэбнай справой. Значыць, усё залежыць ад якасцей нарыса. Нягледзячы жа праўду нігілістычнага стаўлення да нарыса тлумачыцца, па-першае, тым, што ў нас публікацыя шмат слабых, недасканалых твораў, і, па-другое, тым, што творы нарыса распаўсюджана недастаткова. Нарэшце, нельга не ўлічыць і таго, што ў дзельні літаратуры на віды ёсць пэўная ўмоўнасць; скажам, не забудым гадзі адрозніць аповесць ад рамана або паэму ад вершаванага апавядання; гэтыя жа дзякка часам праесці мажу паміж нарысам і апавяданнем, асабіла тады, калі нарыс не строга дакументальны, гэта значыць, калі аўтар не называе сапраўдных імён героўў і дакладнага месца дзеяння (напрыклад, цыкл «Партрэты» Івана Шамякіна). Больш таго, неабходна пахваліцца, што калі выкладчык элемент дакументальнасці дастаткова выражаны адрозненні нарыса ад ана-

відання не можа і быць, школькі ў асобных выпадках мы маем справу з апасам, з дыма рэанавідацыямі аднаго і таго ж рода літаратуры і, значыць, тут адзіныя законы кампазіцыі, стварэння характараў, аддэстравання жыццёвых канфіктаў. Таму, гаворачы аб нарысавай літаратуры, і трэба зыходзіць з гэтых законаў; вартасць нарыса найперш і вызначаецца тым, наколькі па-майстэрску аўтар пабудоваў твор, паказваў людзей і іх жыццё. Гэтым самым мы не прыменьваем значэння элемента дакументальнасці ў нарысе. Тое, што нарыс пабудаваны на сапраўдных фактах, павадзівае яго сілу ўздзеяння, прымавае чытача. Нарыс іграе і абавязанні вышукваць яркія факты, знаходзіць цікавыя па сваіх справах людзей, адрываць новыя тэммы. Але калі аб гэтым будзе расказана без мастацкага асэнсавання, без адбору фактаў, без пошукаў трапінага, жывога слова і выразнай дэталі, тады атрымаецца карэспандэнцыя, а не мастацкі нарыс. Падобны нарысаў у часопісах сустракаецца нямаля. Вадома, гэта непазбяжна, як ва ўсім жывым працесе; ды і нельга адмаўляцца пэўнай карысці і такіх нарысаў. Але важна тое, што нашы часопісы, асабіла «Маладосць» і «Беларусь», удаляюцца нарысу шмат месца, што наша дакументальна літаратура развіваецца, дзякуючы чаму ў апошні час у нас штогод паўдзюцца нарысы, якія становяцца важнымі з'явамі літаратурынага жыцця, іх не абходзіць і наша крытыка, якая наогул не вельмі уважліва да нарыса. Такой цікавай з'явай сёлетняга года трэба, відавч, лічыць нарыс Ігната Дуброўскага «Светлы шлях», апублікаваны ў сямой кніжцы часопіса «Полымя».

Нарыс паказвае жыццё калгаса «Светлы шлях» Пінскага раёна ў апошнія тры-чатыры гады. Гэта гадзі, калі ў калгасе адбыліся пераломныя зруці ў развіцці грамадскай гаспадаркі. Такім чынам, аўтар

выбраў перыяд, асабіла насычаны вострымі падзеямі, цікавымі працэсамі, што дае магчымаць глыбока паказаць жыццё. Як жа сапраўдзіцца гэты магчымаць? Шэрад намі чыста дакументальны нарыс, і ці не адбілася гэта адмоўна на кампазіцыі твора, на лепшы чалавечы характар?

Скажам адрэчу: нарыс «Светлы шлях» — не безаганна рач, ён мае і слабых бакі; аднак у галоўным работа пісьменніка заслужылае пахвалы — менавіта ў тым, што творчыя пошукі яго ідуць акраў у напрамку стварэння сапраўды мастацкага нарыса, які б адрываў чытачу праўдзівыя старонкі народнага жыцця і шматгранна абмалюваў быт.

Сяжытным стрыжнем нарыса пісьменнік аблававаў лінію дзейнасці новага старшыні калгаса Паўла Паўлавіча Шаманскага. З гэтай лініяй звязаны прама або ўскосна амаль усё падзеі, што адбываюцца ў нарысе. Пры гэтым, як відавч, з мнства падзей і фактаў пісьменнік імкнучыся адабраць найбольш тыповыя, якія б пераказвалі паводзіны жыццё вёскі ў далезны перыяд і якія б паўней выяўлялі рысы героўў.

Нарыс пачынаецца, калі можна так сказаць, з канца, з развіцця; у першым раздзеле разказваецца аб працоўных здбытках, дасягнутых калгаснікамі пад кіраўніцтвам новага старшыні, аб здзіенніх пастаўленых задач. Здавалася б, такі сюжэтыны ход павінен настолькі цікаваць чытача да нарыса, каб набегнуць шаблону, які ўкараіўся ўжо ў нарысах аб калгаснай вёсцы. На справе ж гэта не так. Бо І. Дуброўскі паставіў сабе куды больш цяжкую задачу: паказаць, якім чынам былі дасягнуты пералом у развіцці арцельнай гаспадаркі, якімі шляхамі ішоў новы старшыня ў сваёй працы; пісьменнік паставіўся да напісання твора як даследчык, і багач-

це жыццёвых фактаў у нарысе, і вялікая населенасць яго людзьмі сведчыць аб скрупулёзным вывучэнні аўтарам дзейнасці калгаса, аб глыбокім веданні матэрыялаў. Так і павіна быць, каб атрымаўся добры нарыс. Не выпадкова ж некалі Максім Горькі гаварыў, што нарыс стаіць недзе пасяродзіне паміж апавяданнем і даследаваннем.

У нарысе «Светлы шлях» раскрытаецца ў асноўных атахах і рысах змаганне з адсталасцю і стагнаццём грамадскай гаспадаркі калгаса. У аднаведзіцы з гэтым нарыс дзеліцца на чатыры раздзелы, кожны з якіх — гэта новая ступенька ўдому калгаса, гэта крок наперад і ў развіцці калгаса і ў разгортванні нарыса: Раздзел I з'ява чару складаніцца з частак, кожная з якіх аўтар даў выраўноўна назву: «Чым жа возьме Шаманскі?», «Скончыцца катэ маладзёна», «На поўны ўмах рукі», «Пагнутыя цівкі», «У Шаблонскага валасы дыбом», «Год, у якім заліна прыгдо», «І тыя ж трыбы, і тыя ж губы, а музыка другая», «Гэта не пуд», «Дарогі, па якіх вядзе Масква», «Навошта той меч, калі няма каго сеч» і інш.

Мы зянок выпісалі так многа загаловаў, каб паказаць, што, па-першае, большасць з іх аўтар узяў у арсенале народнай моўнай мудрасці, а па-другое, загаловакі гэтыя насуць у сабе нешта інтрыгуючае, нешта такое, што прымушае зашчынацца аметам нарыса. Калі ж дадзіць яшчэ, што кожны загаловак вызывае галоўны напрумак іх асноўную думку часткі, то стане відавочна, які сур'ёзна паставіўся аўтар да гэтай справы.

Гэтак жа, які раздзел, прадумава размешчаны і часткі. Займалінасць — неадсмная

якасць мастацкага твора, і аўтарскія клопаты аб ёй у навуаніцы ў кампазіцыі нарыса. Праўда, майстэрства домслы, так неабходна нарысісту, не ўсюды спадарожны фактар Дуброўскаму ў кампазіцыі. Некаторыя часткі нарыса залішне расцягнуты. Частку «Вось тале, браце, і Амерыка» наўрад ці трэба было выдзяляць. Гісторыя Якуба Маладзінскага, які калісьці накінуў родную вёску і паехаў у Амерыку, а цяпер вярнуўся, магла б быць у нарысе толькі як невялікі пабочны эпізод у якой-небудзь частцы, бо гісторыя гэтая не звязана са скрамным дзеяннем нарыса. Аўтар жа залішне расцягнуў яе. Можна было б, таксама трохі скараціцьшы, аб'яднаць часткі «Выпраўленая памылка—не грах» і «Жыць скар», наколькі ў абодвух выпадках асноўнае месца ўдзелена калгасным кадрам, выхаванню іх. Бо, трэба сказаць, нарыс неправамерна вялікі па аб'ёму. Мы гаворым: неправамерна, бо памер, як вядома, вынікае са зместу твора. Ніхто, напрыклад, не сказаў, што залішне вялікі памер «Падарожжа з Пецярбурга ў Маскву» А. Радзівіча. Гэтай кнігай Радзівічаў упершыню ў рускай літаратуры ўступіў у адкрыты бой супраць усёй сістэмы прыгонічтва і самаўладства. Самыя надзённыя пытанні сучаснай Радзівічаў рачінасьці знайшлі аддэстраванне ў яго нарысавай кнізе: пытанні палітыкі і аномікі, ралігіі і права, асветы і культуры, этыкі і маралі, выхавання дзяцей і адносіні паміж саслоўямі і г. д. Наватарска па зместу, глыбока рэвалюцыйная па ідэях, кніга Радзівічава была наватарскай і па сваіх мастацкіх якасцях. Ідэійнае падпарадкаванне ў нарысах усё—і адбор матэрыялаў і выбар выяўленчых сродкаў, і

кампазіцыя, і, нарэшце, аб'ём кнігі. Або возьмем зусім бліжэй нам прыклад—вядомы нарыс аб вясковым жыцці Валіяціна Авецкіна «Рабныя будні». Гэта ж таксама вельмі шырокае гучанне кніга. У ёй пісьменнік акрамуў такіх канфіктаў ў жыцці калгаснай вёскі, смела паставіў такія праблемы, якія да таго нікім ніяк не ставіліся. Не дзіва, што гэтыя нарысы адразу прыцягнулі вялікую ўвагу чытачоў, яны выклікалі ажыўленыя спрэчкі, яны былі накіраваны ў будучыню, будзілі людзей працаваць з думкай, з празаіліваасцю...

І вось, калі з гэтай вышнімі глянуць на нарыс «Светлы шлях», то мусім арабіць вывад, што ён, пры ўсім яго станоўчым якасцям, усё ж не адметны шмрыней гучан

Скульптар Юры Платонавіч Іваню (Ваенная студыя імя Грэхана, горад Масква) зрабіў скульптуру «Герой Брэста». Гэтая скульптура цяпер устаноўлена ў вестыбюлі Музея гераічнай абароны Брэсцкай крэпасці.

На адмыку: Ю. П. Іваню заканчвае устаноўку сваёй скульптуры. Фотазхроніка БЕЛТА.

35 канцэртаў агітбрыгады

З вёскі ў вёску, знаёмымі дарогамі спяшаецца ўпрыгожана машына. У ёй адзінаццаць чалавек — кінамаханік і самадзейныя артысты — спевакі, таньоры, дэкалятары. Гэта агітваяна-мастацкая брыгада Валожынскага раённага Дома культуры.

Сустрача з воінамі

Беларускія пісьменнікі — частая госці ў воінаў Мінскага гарнізона. У салдацкіх клубах адбываюцца сустрэчы, на якіх працякае і паэтычнае размова пра свае творчыя планы, чытаюцца новыя творы.

Выстаўна ў Брэсце

Беларускі мастацкі музей добра прапанаваў твора мастакоў рэспублікі. Ён накіраваў у абласныя цэнтры выстаўкі жывапісу і графікі. Недаўна такая выстаўка адкрылася ў Брэсце.

Цікавая вітрына

Работнікі Магілёўскай абласной бібліятэкі імя У. І. Леніна абсталілі кніжную вітрыну «Чытайце літаратуру пісьменнікаў Прыбалтыкі», на якой прадстаўлена каля 50 твораў літоўскіх, латыўскіх і эстонскіх празаікаў і паэтаў.

Вішні слэб на думцы, быццам калгас «Светлы шлях» знаходзіцца недзе на востраве. Станеш узаўняць у памяці такія факты, як прыезд у калгас упаўнаважанага, наведанне Шаманскім райкама партыі, купля калгасам тэхнікі пасля разарганізацыі МТС і інш. — і, аднак жа, таго ўражання не набаўдзіцца. Справа ў тым, што гэтыя факты толькі мімаходам названыя, па-мастацку не арганізаваны, за выключэннем хіба таго, што звязана з вобразам упаўнаважанага па кітчы Шаблонскі. Але вобраз упаўнаважанага, наадварот, спрыяе стварэнню ўражання, што калгас жыве і працуе сам па сабе і ніхто і нішто яму не трэба. Шаблонскі — адзін з найбольш прадстаўнічых кіруючых партыйных і савецкіх органаў і, адзінца, гэта адзіны пераважае, які не названы сваім сапраўдным прозвішчам. Бюракрат і фарміліст, які кілавішчыць толькі аб аводах і, апроч інструкцый і «ўказанняў» начальства, не хоча нічога ведаць, Шаблонскі абмаляваны ў нарысе выразнымі сатырычнымі фарбамі, хоць сам гэты вобраз ужо трохі шаблонны. Шаблонскія сапраўды яшчэ ёсць, і аўсім перагодна, што такі тып з мадэлямі упаўнаважанага сапраўды навазда ў калгас «Светлы шлях». Аўтар паказвае, што гэты наезд Шаблонскага не толькі быў непатрабным, а шкодлівы справе. Можна было б перачыніць супраць таго, што пісьменнік вывёў такі абарганы адмыслова вобраз, узамініўшы гэтую абарганізацыю характарным выдуманым прозвішчам, калі б у нарысе быў другі — станаючы вобраз работніка раённага ці абласнога кіруючага органа. Гэта ўражання б нарыс, пацярпела б яго рамаці, надаў б яму больш пераканальнасці. Бо ў жыцці ніколі не бывае, каб старшыня калгаса, тым больш новы старшыня, не раўнаў, напрыклад, з сакратаром райкама партыі, не атрымаў дапамогі ў сваёй рабоце ад раённых органаў і г. д. Ды, ўрэшце, хіба зноўдзяцца такі райком партыі, які б не цікавіўся жыццём адстагла калгаса, хіба б не агудыў намагаючы ўзімацца толькі калгас? У нарысе ж можна сустрэць толькі два-тры ўпамінанні пра

Ніна ТАРАС Над калыскай

Дачушка, спіць ужо ў норцы ліска, Зайчыкі, куркі паснулі... Буду спяваць я табе над калыскай — Люлі, ой люлі!

Хвіліна шчасця

Бывае так, што дакранешся к сэрцу — Бы срыпка залпе на ўсе ляды... І песня нечаканна палыцца, Нібы струмень жывучае вады.

Ці помніш белыя ў лесе канваліі?

Ці помніш белыя ў лесе канваліі, Што на світанні расою крапаваці? Мы кветкі роднаі, вянкі спляталі. Ці помніш, родная? Што ж уздыхнула?

Рыхтуюцца да свята

Памашанке Круглянскай раённай бібліятэкі не зусім утульнае. Больш таго, яно не задавальняе патрабаванняў наведвальнікаў. Тут песня, і аб правядзенні якіх-небудзь масавых мерапрыемстваў не можа быць і гаворкі. Тым не менш, супрацоўнікі бібліятэкі праводзяць значную работу сярод чытачоў па прапагандзе кнігі; арганізуюцца кніжныя вітрыны, робяцца бібліяграфічныя агляды і г. д.

цярпіць канчатковы крах. Але ён быў не адзін, была аўдэсубшыца, або, як называлі калгаснікі, каўтун — група п'яніц, гультаёў, раскравальнікаў грамадскага добра, якія, як хвароба, паралізавалі намагаючы сумленных калгаснікаў палешыцца справы ў аршэі. З аўдэсубшычнай было куды цяжэй змагацца, чым з самім Аўдэсубым. І да гонару І. Дуброўскага трэба сказаць, што ён пераканаўча паказаў пагібель гэтага каўтуна.

Даследаванні і публікацыі

Выдавецтва АН БССР выпусціла першы зборнік даследаванняў і публікацый, падрыхтаваны Інстытутам літаратуры імя Янкі Купалы.

Адкрываецца зборнік артыкулаў А. Семановіча «Аб вытоках беларускай драматургіі». Артыкул прысвечаны даследаванню пытання становлення і развіцця беларускай драматургіі. Значнае месца адведзена ў ім інтэрмедый, якія шырока бытавалі ў беларускай батлейцы і паступова ператвараліся ў сапраўдную народную камядую. Аўтар падкрэслівае сацыяльную аўтаномнасць большасці беларускіх інтэрмедый XVII—XVIII стагоддзяў, іх дэмакратычнасць, сатырычны характар, апэліцыйную накіраванасць у адносінах да тагачасных парадкаў, да шляхецка-каштоўнага характару. Асабліва каштоўным з'яўляецца тое, што аўтар работы, даследуючы беларускую школьную драму, інтэрмедый, батлейку, гаворыць аб іх у сувязі з развіццём такіх жаанраў у рускай, украінскай і польскай літаратурах. Іму ўдалося на аснове аналізу моўных асаблівасцей некаторых інтэрмедый («Баба, дзед і чорт», «Пра багача і Лазара»), што ўваходзілі ў Валынскі рукпісны зборнік XVIII ст., устанавіць іх беларускую першааснову. Выдома, што гэтыя інтэрмедый доўгі час адносіліся некаторымі літаратуразнаўцамі (М. Пятроў, Ул. Перац) да украінскай і польскай літаратуры.

Аўтар артыкула робіць вывад, што беларуская школьная драма, інтэрмедый, батлейка падрыхтавала глебу для ўзнікнення беларускай прафесійнальнай драматургіі, ролічальнамамаю якой выступіў В. Дунін-Марцінкевіч.

Артыкул М. Яраша «Драма Янкі Купалы «Раскіданае гняздо» характарызуецца імякненнем аўтара раскрыць праблематыку разглядаема твора, паказаць яго мастацкія асаблівасці, раскрыць асаблівасці і характар вобразаў у п'есе.

Трэба адзначыць, што дадзенае даследаванне найбольш цікавае і грунтоўнае з усяго напісанага аб гэтым драматычным творы Янкі Купалы. Аргументавана і пераканаўча М. Яраш паказвае, што галоўная мэтанакіраванасць, ідэя твора «у

В. Міхайлаў.

Беларуская літаратура. Даследаванні і публікацыі. Пад рэдакцыяй В. У. Папашына і А. М. Адамовіча. Выдавецтва АН БССР, Мінск, 1958.

пабудова яго твораў, каб бачна была непаўторная індывідуальнасць мастака. Нажаль, нашы літаратуразнаўцы і крытыкі пятаваным вывучэнню стылю пісьменніка, яго літаратурна-эстэтычных поглядаў удаляюцца яшчэ недастаткова ўвагі. Таму з вялікай цікавасцю чытаецца артыкул А. Адамовіча «Назіранні над мастацкім стылем Кузьмы Чорнага», у якім даволі поўна, а часам і па-новаму асветляецца творчая індывідуальнасць таленавітага беларускага празаіка. Праўда, аўтар робіць сваё назі-

ранні толькі над асобнымі творамі («Варэсубшыца ночы», «Лявоў Бушмар», «Вясна», «Іды, іды...»), але гэта акрамя твораў, а якіх пачынаецца важным пералам у стылі К. Чорнага 20-х — пачатку 30-х гадоў.

На канкрэтных прыкладах А. Адамовіч паказвае, што майстэрства пісьменніка выдзяляецца ў індывідуальнай спеасаблівасці мовы Кузьмы Чорнага, а ў імяні раскрыць натуру чалавека і яго жыццёвую філасофію.

У артыкуле Л. Фіглюскай аб паэме Якуба Коласа «Сымон-музыка» чытач зноўдзяцца цікавымі назіранні над творчымі прыёмамі паэта.

Ю. Шыркоў у артыкуле «Аповесці Якуба Коласа «На прасторах жыцця» раскрывае, як у гэтым творы вырашаецца галоўная праблема савецкай літаратуры — праблема становячага героя.

Цікавымі назіранні робіць Л. Залеская ў пачатку па беларускую лірычную паэзію перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Безумоўна, у невялікім артыкуле цяжка прааналізаваць усе лірычныя творы паэта, напісаныя ў перыяд вываляччай барацьбы нашага народа, але Л. Залеская правільна раскрыла асаблівасці беларускай паэзіі таго часу, не ідэюю накіраванасць, паказавшы гэта на прыкладах найбольш значных твораў.

Ф. Куляшоў у артыкуле «Сустраенне на барыкадах» як гісторыка-рэвалюцыйны раман паставіў перад сабой задачу паказаць жанравую спецыфіку аднаго з мадэрнальных твораў беларускай прозы, прысвечаных паказу гераічнай барацьбы працоўных Заходняй Беларусі за сваё вызваленне. Асноўныя палажэнні артыкула не выклікаюць парочанняў. Аўтар раскрыў вобразную сістэму рамана, яго ідэюю праблематыку, аднак аб галоўным, аб жанравай спецыфіцы твора, у артыкуле сказана вельмі скупа, агульна.

У другім раздзеле зборніка — «Публікацыі» — упершыню надрукаваны вершы Якуба Коласа на рускай і беларускай мовах з уступным артыкулам А. Семановіча і В. Бурысава, а таксама новыя архіўныя матэрыялы пра Адама Гурнычана з уступным артыкулам Р. Гузьман. Гэтыя публікацыі — каштоўны матэрыял для больш грунтоўнага і глыбокага вывучэння нашай літаратурнай спадчыны, у прыватнасці, для вывучэння вытокаў творчасці класіка беларускай літаратуры Якуба Коласа і грамадска-палітычнай дзейнасці паэта-рэвалюцыянера другой паловы XIX ст. Адама Гурнычана. У сувязі з гэтым патрэбна сказаць, што нашы літаратуразнаўцы і крытыкі яшчэ вельмі мала займаюцца пошукамі ў архівах матэрыялаў, звязаных з гісторыяй беларускай літаратуры, а такіх матэрыялаў даволі шмат. Патрэбна, каб публікацыі такіх матэрыялаў ператварыліся ў сталую традыцыю і каб кожны наступны зборнік Інстытута літаратуры АН БССР меў падобны раздзел.

Выданне зборніка «Беларуская літаратура» заслугоўвае ўсялякага адабрэння. Трэба чакаць, што Інстытут літаратуры імя Янкі Купалы, пачаўшы добрую і карысную справу, падобны зборнікі будзе выдаваць сістэматычна, што ў сваю чаргу даць магчымасць з цягам часу ператварыць гэтыя зборнікі ў перыядычны літаратуразнаўчы часопіс.

Д. БАРОДЗІЧ.

Вініцкі дзяржаўны музычна-драматычны тэатр закончыў гастролі ў Мінску. Тэатр паказаў рад цікавых спектакляў. Артысты павялялі таксама ў раённых цэнтрах — Лагойску, Смалявічах, Барысаве, Дзяржынску і іншых.

На адмыку: сцэна са спектакля «Ноч над Івана Купалу». У роліх: Галля — артыстка В. Жураўлава, Палашка — артыстка М. Анішчанка, Васіль — артыст Н. Палашанка.

Фота Ул. Крука.

рыць стары калгаснік Павел Іваніч Дамітрук: «— Ну, што гэта за работа? Паглядзіце, хіба так гной уграбляць? Ідзе, варон страляе, а граблямі совае аб'як, — і Павел Іваніч лубка перадрэжніў юнака. — А ўсё ад таго, што старшыня на полі не бывае. Усё нейкія наварды бяскопка. Таўкуць ваду ў ступе, а тут усё ідзе без догляду. Кто яго, другога, — паказаў стары шапка на хлопца, — да работы прылямаць будзе!»

І гэтыя народнымі звароты («варон страляе», «таўкуць ваду ў ступе», «да работы прылямаць»), і сама структура сказаў адразу дазваляюць уявіць гэтага добрага, працавітага, не беспрывічыва разлавананага дзядзьку.

А вось гаворыць калгасніца Соня Кінох: «— З гэта ж быць тым удом? Бяскопкіна. Салома ўсё змясу сухама. Ні бубліны, ні бурака. А пад вясну стрэкі здзіраем. За лепейка ледзь адхавіца, а там зноў салома. Тры чвэрці кары лаялі! Якія там удоі. Ёсць такія, што на тры галы не доіцца, і нікому гэта не рупіць.»

За гэтымі словамі адчуваецца нешта ласкавае ў характары жанчыны, не шчырыя клопаты аб грамадскай гаспадарцы.

Пагоў мова ўсёго нарыса «Светлы шлях» выразна, насычана параўнальнымі, метафарамі, народнымі выслоўямі; яна дакладная і строга, калі пісьменнік вядзе гаворку аб гаспадарчых справах; палычлівая там, дзе падаюцца малюны прыроды або прыдзіваўца імяным свет герояў; энергічная ў дыялягах. Нягледзячы на спецыфічную тэму, аўтар набарэ алажывяння канцлярызмамі і лічбамі, што, нажалі, так часта сустракаецца ў нашых нарысах.

Разгледзі асаблівасці нарыса «Светлы шлях» паказвае, што і па кампазіцыі, і па стварэнню чалавечых характараў, і па адлюстраванню жыццёвых канфліктаў, словам, па ўсёх вывученых сродках — гэта мастацкі твор.

Многія і слабыя бакі нарыса «Светлы

КАРЫСНАЕ ВЫДАННЕ

У нашай рэспубліцы працуе вялікі калектыў вышэйшай, сярняй і пераважнай школьнай і майстэрняў дэкаратывага і прыкладнага мастацтва. Імі створана німаля лікавых твораў, якія адлюстроўваюць шматграннае жыццё Савецкай жывіцы, праду будаўніцкай камунізму.

Аднак беларускае вывучэнне мастацтва прапагандаўча яшчэ недастаткова. Шырокае грамадскае ўсё яшчэ мала знаёма з імёнамі нашых мастакоў, з асаблівасцямі іх творчасці, з асаблівасцямі іх творчых твораў, якія адлюстроўваюць шматграннае жыццё Савецкай жывіцы, праду будаўніцкай камунізму.

Аднак беларускае вывучэнне мастацтва прапагандаўча яшчэ недастаткова. Шырокае грамадскае ўсё яшчэ мала знаёма з імёнамі нашых мастакоў, з асаблівасцямі іх творчасці, з асаблівасцямі іх творчых твораў, якія адлюстроўваюць шматграннае жыццё Савецкай жывіцы, праду будаўніцкай камунізму.

У нашай рэспубліцы працуе вялікі калектыў вышэйшай, сярняй і пераважнай школьнай і майстэрняў дэкаратывага і прыкладнага мастацтва. Імі створана німаля лікавых твораў, якія адлюстроўваюць шматграннае жыццё Савецкай жывіцы, праду будаўніцкай камунізму.

Аднак беларускае вывучэнне мастацтва прапагандаўча яшчэ недастаткова. Шырокае грамадскае ўсё яшчэ мала знаёма з імёнамі нашых мастакоў, з асаблівасцямі іх творчасці, з асаблівасцямі іх творчых твораў, якія адлюстроўваюць шматграннае жыццё Савецкай жывіцы, праду будаўніцкай камунізму.

ДЗЕННИК МАСТАЦТВА На манежы цырка

Трыцяя праграма ў летнім «Шапіто» не выклікала асаблівага захаплення мінчан, хоць паказаны наведваюцца, як і заўсёды, добра. У гэтай праграме — амаль усё жывое. У гэтай праграме — амаль усё жывое. У гэтай праграме — амаль усё жывое.

Але чалавек кантакту паміж артыстамі і гаспадаркамі няма. У чым прычына гэтага? Перш за ўсё — у адсутнасці свежых, яркіх выступленняў, у некарагорнай бегунасці і абмякчванні многіх нумароў «камедыйнага рэвю». Няма тут і сапраўднага зместаўнага сюжэта, які даў бы поўную падставу для такой назвы паказу.

На здымку: Камедыяны бокс у выкананні артыстаў цырка В. Велічына, Г. Каракі і М. Панчанкі. Фота Ул. Крука.

Кіе, толькі ў значна горшым, слабым выкананні. У так званым «рэвю» няма самага таго, чым ён павінен быць — дасціплага гумару, вострай ідэіна насычанай сатыры, асабліва ў рэпрізах і ў выкадаўчай манерой М. Марыса.

Няма належнай дынамікі і тэмпу ў выступленні Карпаных — акрабатаў-валтыжораў з падрыўной дотыкай. Іх група нештапаляе, і практыкаванні не вымагаюцца вынаходлівасцю рухаў і спартыўным майстэрствам.

Не ўражае і з'яўленне пад купалам цырка паветраных гімнастаў Дашэўскіх. Іх выкананне пааблажана сапраўднага артыстызма, зграбнасці і спрыту.

Агляд самадзейнасці

У Акцёрскай раёнае праведзены агляд мастацкай самадзейнасці сельскіх культурна-асветных устаноў. Два дні на адкрытай летняй сцэне раздаваліся песні, гукі гармоніка і баяна, выконваліся танцы. Сваё майстэрства паказалі 15 самадзейных калектываў.

Дайнекі і яго самітадовага сына, які іграў на дзіцячым гармоніку, Беларускі народны танец «Лявоніха», рускія народныя песні «Выдулі я на рачынку», «Карабнікі» былі гораца прыняты гледацямі.

Перагарніце старонкі двух цікавых ілюстрацый часопісаў «Балгарыя» і «Народная Балгарыя». Перад вамі адкрыцца душэўная прыгажосць і сіла міралюбівага народа. Вы даведаецеся, як жыве і працуе народ гэтай квітэняў рэспублікі, аб чым ён марыць, чого дамагаецца, што зробіць за галы народнай улады; яны расказваюць пра дасягненні ў галіне літаратуры і мастацтва. Пра ўсё гэтыя новыя рысы ў жыцці расказваюць у нарысах, артыкулах, апавяданнях, вершах, у кароткіх паказаннях пра найбольш важных падзеі, што адбываюцца ў краіне, а шматлікіх ілюстрацый нібы пераносіць вас у гэты казачны край чудоўных Радосціх гор, блакітнага Дунаю, прыгожых чарна-мурскага Узбярэжжа. І ніводнага радка пра тэатр тут, які б заклікаў да выні. Такіх таварышчэскіх слоў не знойдзеш у часопісах. Пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі Балгарыя народ будзе новае шчаслівае жыццё, і ўсё яго практычныя справы, усё думкі і намаганні скіраваны на тое, каб жыць у міры і дружбе з усімі народамі.

Лепшыя калектывы і індывідуальныя выканаўцы прымуць удзел у абласным аглядзе мастацкай самадзейнасці. І. АБАБУРКА.

Атэістычныя веды — у масы

Вялікую і цікавую работу па навукова-атэістычнай прапагандзе праводзіць Рудня-Барталамеўская хата-чытальня Чырвоўскага раёна. Яшчэ ў пачатку года па ініцыятыўнага савета хата-чытальні адбылося пытанне аб паліпашыні прапаганды навукова-атэістычных вядуў. Тады і былі распрацаваны канкрэтныя меры прыкладнага па паліпашыні гэтай рабоце.

Член КПСС А. Анціпін унёс прапанову, каб лекцыі па навукова-атэістычных тэмах суправодзіліся хіміка-фізічнымі доследамі, якія выкрываюць антынавуковую сутнасць рэлігіі. Настаўнік С. Гапееў прапанаваў практыкаваць перадачу лекцыяў на атэістычных тэмах праз калгасны радыёвузел. Сакратар камсамольскай арганізацыі М. Сілецкі выказаў думку ўзначыніць атэістычную прапаганду сярод моладзі, праводзіць вечары на атэістычных тэмах.

І дзёр сарод разнастайных форм і метадаў навукова-атэістычнай прапаганды хата-чытальня адводзіць вялікае месца лекцыям. За мінулы год у хата-чытальні, у калгасных брыгадах, на жывадагодных формах прачытана 13 лекцыяў па навукова-атэістычных тэмах. Сяцета па гэтай тэматыцы прачытана ўжо 10 лекцыяў.

Хата-чытальня працуе ў цеснай сувязі і пад кіраўніцтвам партыйнай арганізацыі. Па прапанове загадчыка хата-чытальні Н. Карчэўскага на партыйным сходзе былі вылучаны і замацаваны за кожнай калгаснай брыгадай агітатары, якія павіны адказваць за правядзенне гутарак і лекцыяў па навукова-атэістычных тэмах. Цяпер у гэтай рабоце ўдзельнічаюць настаўнікі С. Гапееў, В. Карчэўскі, А. Дамітрава, А. Пуплікава, В. Траянаў, М. Сілецкі і іншыя.

Партыйная арганізацыя разам з актывістамі хата-чытальні і членамі сельскай групы лектараў практыкуе паралельнае абмеркаванне лекцыяў на атэістычных тэмах. Практыка абмеркавання лекцыяў дазваляе зрабіць іх цікавымі і зместнымі. У бягучым годзе былі абмеркаваны лекцыі на тэмы: «Рэакцыянная сутнасць сектанцтва», «Навука і рэлігія», «Аб шкоднасці забабонаў».

З лекцыямі па пытаннях развіцця навукі і тэхнікі часта выступае загадчык Сідарова пачатковай школы С. Гапееў, на медыцынскай тэме — фельчэр М. Шаблона, на сельскагаспадарчай — аграром калгаса Е. Халодкова.

Хата-чытальня надае вялікую ўвагу індывідуальнай рабоце з асобнымі групамі насельніцтва. Член савета хата-чытальні настаўнік В. Карчэўскаму даручалася правесці гутарку на тэму «Навука і рэлігія» сярод веруючых секты баптыстаў, якія існуюць у вёсцы Сідаровічы. Да гутаркі ён добра падрыхтаваўся, а таму і даказаў на канкрэтных фактах поўную неграмотнасць рэлігійнай ідэалогіі, раскрыў ле антынавуковую сутнасць. Пасля гутаркі лектару было задана многа пытанняў аб будове Сусвету, аб савецкіх штурхнях спадарожнікаў Зямлі і інш.

Такая выхавальная работа дала ўжо свае станоўчыя вынікі. Вось прыклад: калгаснік Н. Казлоў раней знаходзіўся ў секце баптыстаў, пасляна ставіўся да работы ў калгасе. Цяпер Казлоў парваў у гэтай секце і добра прадуе ў калгасе, актыўна ведае лекцыі, кіно.

Хата-чытальня не абмяжоўваецца толькі чытаннем лекцыяў і правядзеннем гутарак на атэістычных тэмах, а арганізоўвае яшчэ вечары на атэістычных тэмах. Цікавы і зместны вечар на тэму «Навука і рэлігія» прайшоў надняў у хата-чытальні. Вечар падрыхтавалі загады па паву спецыяльна зацверджаным саветам хата-чытальні.

Агитатары тт. Панічанка, Хайкова, Пуплікава, Мельнікаў правялі ў брыгадах гутаркі на тэмы: «Марксізм-ленінізм аб рэакцыянай сутнасці рэлігіі», «Рэакцыяная сутнасць рэлігійных святаў і абрадаў», «Будова Сусвету», «Навуковыя прадбачанні і рэлігійныя забабоны». Камсамольцы Казлоў і Сілецкі дапамагалі аформіць наглядную агітацыю і падарыць дапаможнікі да гэтага вечара. Аб тым, што рыхтаецца тады вечар, насельніцтва даведвалася з вялікіх калгасных афіш, па мясцоваму радыёвузелу і нават былі разасланы запрашальныя лісты.

Вечар адкрыў кароткім уступным словам старшыня сельсавета тав. Хомчанка. Затым слова было прадстаўлена настаўніку мясцовай школы тав. Карчэўскаму, які прагавіў лекцыю на тэму «Навука і рэлігія». Пасля лекцыі былі прадэманстраваны вопыты, якія выкрываюць антынавуковую сутнасць рэлігіі. З дапамогай электрафоннай машыны прысутным было паказана, як атрымліваецца гом і маланка. Затым калгаснікі ўбачылі прасцейшы тэсак «абнаўлення іконы». Дастаткова толькі было не нацярці цібульці ці часнаком, як чымна маланка на іконе пачаў святляць, «абнаўляцца». Затым лектар расказаў і паказаў, што такое «тамічны агонь».

Для гэтага ўзялі дробна папёрты марганцавакалія калі і ўлілі ў яго гліцэрын. Апазуж пры ўспыхае агонь. Гэта тлумачыцца тым, што пры ўзаемадзеянні марганцавакалія калі і гліцэрына выдзяляецца кісларод і цяпло, якога дастаткова для таго, каб гліцэрына загарэлася. Далей лектар паказаў, як самаўсталяюцца свечка, а затым растлумачыў гэты вопыт.

«Шуды» паказваліся адно за другім. Лектар падарваў вяду, ператварыў яе ў віно, у малако, зноў атрымліваў вяду і г. д. Пра некаторыя «шуды» прысутныя прасілі расказаць больш падрабязна, і лектар задавальняў іх просьбу.

У заключэнне адбыўся канцорт мастацкай самадзейнасці. Калгаснікам вельмі спадабаўся гэты вечар, яны прасілі актывістаў хата-чытальні праводзіць такія мерапрыемствы часцей.

Вопыт правядзення навукова-атэістычнай прапаганды ў Рудня-Барталамеўскай хата-чытальні паказвае, што ён даступны любому клубу, кожнай хата-чытальні, якія могуць разгарнуць гэтую работу зместна і цікава.

К. БІРЫЛАУ,
метадзіст Рэспубліканскага метадычнага кабінета культасветработы.

ГОСЦІ МІНСКА

Днямі ў Беларусь прыехаў калектыў артыстаў Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі. Для жыхароў сталіцы рэспублікі яны дадуць некалькі канцэртаў. На-

шы карэйскія сябры пазнаёмяць беларускую грамадскасць з сучаснымі і старажытнымі карэйскімі песнямі і танцамі.

У народнай Балгарыі

Балкоўскі (А. Янку) і нават такі складаны вобраз, як П'ер Бэзухаў (Л. Валураў) знайшлі тут выдатны выкадаў. Гэты спектакль карыстаецца нізкім поспехам у гледаца.

Поспеху многіх пастановак самадзейнаў заслужаны мастак Асен Паноў, які звязваў сваю творчасць з тэатрам. 35 год свайго жыцця аддаў ён тэатру. Па яго эскізах на опернай сцэне пастаўлена 302 спектакля.

Над «Вайной і мірам» даваўся многа праправаца. — расказвае Асен Паноў. — Скажу шчыра: нялёгка далася нам гэтая пастаноўка. Цыцкая і адказная справа — усабалець на сцэне гістарычны асоб, пазней добра вядомай гледачу гістарычнай эпохі. Мы зрабілі ўсё, што маглі.

Надняў у Сафіі адкрыў яшчэ адзін тэатр — вучэбна-студыйны Інстытут тэатральнага мастацтва. Яго адразу палюбілі гледачы за маладосць, за шчырасць і неспарэднасць выканання. Жыхары балгарскай сталіцы называюць яго тэатрам маладзёўскага акцёра. Што стварыць гэты малады калектыў? У яго рэпертуары «Паянкіна» Вазова, «Марыя Цюдор» Гого, «Улада цемры» Л. Талстога, «Лазня» Майкоўскага, «Чудоўны спляў» Кіршона, «Неапаля» — горад мільнернаў Эдуарда дэ Філіпа і інш.

Для юных гледачоў у Сафіі ёсць свой тэатр. У 1946 годзе ён быў рэарганізаваны ў самастойны Дзяржаўны народны тэатр моладзі. У сезоне 1952-53 гг. у маладзёжным тэатры было створана два аддзёлы — для моладзі і дарослых і дзіцяча-юнацкі аддзел.

Вялікую ролю ў развіцці тэатра адграваў савецкае п'еса. На яго сцэне ставіліся п'есы С. Міхалкова, С. Маршак, А. Талстога і іншых савецкіх аўтараў. Вялікім поспехам у моладзі карыстаўся спектакль «Атэстат сталеці» Л. Гераскіна, «Пелатэя пазма» па тэатры А. Макаранкі, «Гне называюць прывішчам» В. Мінка, а таксама «Прыгоды Чыпалі» Джані Радары, «Павольнік вяду» п'еса расстралянага фашызмаў паста Н. Вапшарава.

Многа ўвагі надаецца нацыянальнай драматургіі. На сцэне тэатра пастаўлены п'есы вядомага балгарскага пісьменніка Эміла Каралева. Упершыню пастаўлены спектакль «Дзевяты вяду» п'еса расстралянага фашызмаў паста Н. Вапшарава.

Многа ўвагі надаецца нацыянальнай драматургіі. На сцэне тэатра пастаўлены п'есы вядомага балгарскага пісьменніка Эміла Каралева. Упершыню пастаўлены спектакль «Дзевяты вяду» п'еса расстралянага фашызмаў паста Н. Вапшарава.

У калгасе, на прадпрыемствах і на ўстановах Пастаўскага раёна Маладзечанскай вобласці выпускаецца больш 30 насценных газет. Надняў аддзелам прапаганды і агітацыі Пастаўскага раёнама партыі праведзена нарада рэдактароў газет. Лепшыя насценныя газеты былі прадстаўлены на выстаўцы.

На адным з гэтых нарадаў у адным з калгасных клубаў адбыўся перагляд газет. У гэтым імячэ пераказаная, калі прывесці некалькі лічбаў з другога пяцігадовага плана, які так паспяхова выканаў балгарскі народ. Пра культуру народа перш за ўсё мяркуюць па колькасці школ і вучыц.

А вось на ніве народнай асветы як раз і зроблена нямаля. У Балгарыі — крыху больш сама мільёна насельніцтва. Колькасць жа вучыц у агульнаадукацыйных школах — дзевяціх, вучыц і спецыяльных — дасягнула 1171 тысяч чалавек, на 17,7 працэнтаў больш чым у 1952 г., а колькасць студэнтаў за гэтыя пяцігоддзі павялічылася на 57,8 працэнтаў. Цяпер у краіне працуюць 1195 кіна-тэатраў і 47 тэатраў.

Калі ўжо зайшла гаворка пра тэатр, дык расказаем пра некаторыя з іх. Цэнтр музыкальнай культуры рэспублікі — Сафіяскі народны оперны тэатр. Сяцета гэты таленавіты калектыў паставіў оперу Пракоўева «Вайна і мір». Тут вывясілася дружба балгарскага і савецкага народаў. Дзімавач паставіў оперу прыехаў вядомы савецкі ржысёр, народны артыст ДСФСР В. Пакоўскі. Сафіяскі тэатр мае добрых савецкаў. Яны не толькі выдатныя спевакі, але і добрыя акцёры. Кутузав (артыст М. Паноў), Напалон (П. Пятроў), Наташа Растова (К. Панова), князь

Галоўны рэдактар Мікола ТКАЧОУ,
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БАКАЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркады МАРШЫНОВІЧ (аўтарны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Іван САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Янка ШАРАХОЎСКІ, Раман ШАНЦІЛА, Рымор ШЫРМА